

2011-ci ilin yanvar-mart ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2011-ci ilin yanvar-mart aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2011-ci ilin yanvar-mart aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 6.3 mlrd. \$ olmuşdur.

Tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. \$

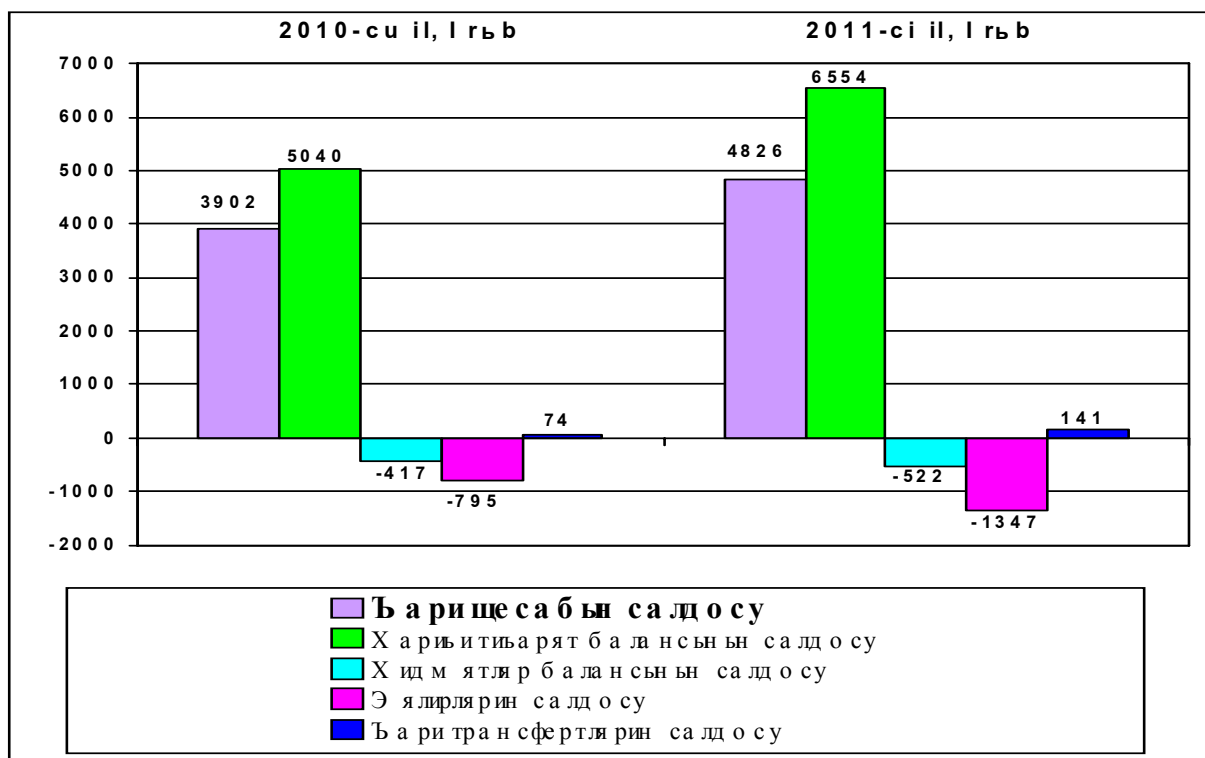
	2010-cu il, I rüb	2011-ci il, I rüb
<i>I. Cari əməliyyatlar hesabının saldosu</i>	3902.1	4826.0
Xarici ticarət balansı	5040.6	6554.2
Xidmətlər balansı	-416.7	-522.6
Gəlirlər balansı	-795.4	-1347.1
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-685.3	-1311.7
Cari transfertlər balansı	73.6	141.5
<i>II. Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabının saldosu</i>	-1329.2	-1732.3
Birbaşa investisiyalar	46.9	77.1
- Azərbaycanca cəlb olunmuş	704.7	819.9
- Xaricə yönəldilmiş	-47.2	-24.9
- İnvestisiyaların repatriasiyası	-610.6	-717.9
Kreditlər və digər investisiyalar	-1376.1	-1809.4
<i>III. Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)</i>	2572.9	3093.7

Cari əməliyyatlar hesabı

2011-ci ilin yanvar-mart aylarında cari əməliyyatlar hesabında 4.8 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 6.3 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 1.5 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 10.5 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 6.6 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2011-ci ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycanın dünyanın 115-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 14.6%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 85.4%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, ABŞ, Birləşmiş Krallıq, Fransa, Türkiyə, Rusiya, Yaponiya, Belarus, Ukrayna və Malayziya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 77.3% təşkil etmişdir).

2011-ci ilin yanvar-mart aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	1868	1825	43	+1782
<i>ABŞ</i>	1249	1126	123	+1003
<i>B.Krallıq</i>	1231	1162	69	+1093
<i>Fransa</i>	903	817	86	+731
<i>Türkiyə</i>	702	462	240	+222
<i>Rusiya Federasiyası</i>	654	298	356	-58
<i>Yaponiya</i>	512	471	41	+430
<i>Belarus</i>	377	362	15	+347
<i>Ukrayna</i>	328	197	131	+66
<i>Malayziya</i>	326	322	4	+318
<i>Başqaları</i>	2388	1504	884	+620
<i>Cəmi</i>	10538	8546	1992	+6554
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	1533	919	614	+305
<i>Digər dövlətlər</i>	9005	7627	1378	+6249

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 8.5 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 95.9% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 7.8 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 365.0 mln. \$-ı neft emalı məhsullarının, 7.5 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 7.1 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 372.4 mln. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 12.6 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 359.8 mln. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2011-ci ilin yanvar-mart aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 0.5% artaraq 346.6 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturunu

	2010-cu il, I rüb		2011-ci il, I rüb	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	6258.4	100.0	8546.1	100.0
o cümlədən:				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	5979.8	95.5	8330.5	97.5
- neft-qaz məhsulları	5913.6	94.5	8199.6	95.9
- digər xammal	66.2	1.0	130.9	1.6
2.Maşın və avadanlıq	129.3	2.1	45.6	0.5
3.İstehlak malları	148.0	2.4	167.6	2.0
4.Digər mallar	1.3	-	2.4	-

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 2.0 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 791.3 mln. \$ olmuş, bunun da 317.9 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturunu

	2010-cu il, I rüb		2011-ci il, I rüb	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	1217.8	100.0	1991.9	100.0
cümlədən:				
1.İstehlak malları	617.1	50.7	791.3	39.8
- ərzaq məhsulları	226.1	18.6	317.9	16.0
- digərləri	391.0	32.1	473.4	23.8
2.İnvestisiya yönümlü mallar	117.4	9.6	142.4	7.1
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	76.9	6.3	131.4	6.6
- digərləri	40.5	3.3	11.0	0.5
3. Digər mallar	483.3	39.7	1058.2	53.1

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 7.1% təşkil edərək 142.4 mln. \$ olmuşdur. Bunun 92.3%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına

idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 1058.2 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2011-ci ilin yanvar-mart aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 1575.8 mln. \$ təşkil etmişdir. Bunun 1049.2 mln. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 526.6 mln. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 21%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 331.7 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 47.7%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 173.6 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 191.2 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 27.8%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 1.6 dəfə artaraq 257.0 mln. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 69.3%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 13% təşkil etmişdir.

Gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 1699.7 mln. \$-a çatmışdır. Bunun 89.6%-ni (1523.4 mln. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (1311.7 mln. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (29.3 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (34.6 mln. \$) təşkil edir.

Cari transfertlər balansı

Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 629.5 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 61.2%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 95.3%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 1.9%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 2.8%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların müsbət saldosu 141.5 mln. \$ təşkil etmişdir.

Kapitalın və maliyyənin hərəkəti

2011-ci ilin yanvar-mart aylarında xaricdən cəlb olunmuş kapitalın ümumi həcmi 1.7 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların və xarici kreditlərin hesabına formalaşmışdır.

Cəlb olunmuş xarici kapitalın strukturu

	2010-cu il, I rüb		2011-ci il, I rüb	
	Mln. \$-la	Xüsusi çəkisi, %-lə	Mln. \$-la	Xüsusi çəkisi, %-lə
Birbaşa investisiyalar	704.7	37.8	819.9	48.1
- neft-qaz sektoru	596.4	32.0	696.2	40.8
- digər sektorlar	108.3	5.8	123.7	7.3
Kreditlər və digər investisiyalar	1161.6	62.2	884.9	51.9
- dövlət təminatlı kreditlər	154.7	8.3	447.3	26.2
- dövlət təminatı olmayan kreditlər	732.9	39.3	298.3	17.5
- neft-qaz sektoru	123.0	6.6	1.1	0.1
- banklar	527.4	28.3	141.7	8.3
- digərləri	82.5	4.4	155.5	9.1
- digər investisiyalar	274.0	14.6	139.3	8.2
C Ə M İ	1866.3	100.0	1704.8	100.0

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 819.9 mln. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 84.9% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 123.7 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 15.1%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və digər investisiyalar formasında cəlb olunmuş sərmayələrin xüsusi çəkisi xarici kapitalın strukturunda 51.9% (884.9 mln. \$) təşkil etmişdir. Bu məbləğ əsasən neft-qaz sektoru və banklar tərəfindən cəlb edilmiş kreditlər

hesabına formalaşmışdır. Kreditlərin 60%-i (447.3 mln. \$) birbaşa dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlər (beynəlxalq maliyyə və digər təşkilatlar tərəfindən ayrılmış kreditlər), 40%-i (298.3 mln. \$) isə dövlət təminatı olmayan kreditlərdir ki, bunun da 141.7 mln. \$-ı banklar, 1.1 mln. \$-ı neft-qaz sektoru, 155.5 mln. \$-ı isə digər müəssisələr və firmalar tərəfindən cəlb olunmuşdur.

Əvvəlki dövrlərdə cəlb olunmuş kreditlər üzrə 199.9 mln. \$ geri qaytarılmışdır. Qaytarılmış kreditlərin 58.2%-i (116.4 mln. \$) bank sisteminin, 18.2%-i (36.4 mln. \$) dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlərin, 2.3%-i (4.6 mln. \$) neft-qaz sektorunun, 21.3%-i (42.5 mln. \$) isə digər müəssisələr və firmaların payına düşür.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 3093.7 mln. \$ məbləğində artmışdır.